

Uitbreiding vangnet Participatiewet

Voorstel

Het vangnet Participatiewet, dat gemeenten compenseert voor grote tekorten op het budget voor bijstand, wordt met dit wijzigingsbesluit uitgebreid voor gemeenten die meerjarig te maken hebben met tekorten van 5% of groter. Voor deze gemeenten wordt in twee stappen het eigen risico verlaagd. Dit vermindert de financiële druk voor gemeenten die meerjarig in het huidige vangnet zitten, en kan een oplossing bieden voor gemeenten met meerjarige middelgrote tekorten die niet in aanmerking komen voor het huidige vangnet.

Reactie consultatie uitbreiding vangnet Participatiewet

Eerder hebben we onze bezwaren geuit richting het ministerie SZW en de VNG. Via deze consultatie willen we nogmaals onze bezwaren delen. Daarom willen we namens de gemeente Den Haag (nogmaals) duidelijk maken dat de voorgestelde aanpassing van de vangnetregeling helaas geen oplossing biedt voor de structurele tekorten van gemeenten als gevolg van de tekortkomingen in de verdeling en zeker niet voor Den Haag. Grote gemeenten blijven ook na deze aanpassingen onevenredig benadeeld worden, omdat het tekort per inwoner bij grote gemeenten veel hoger ligt dan bij kleine gemeenten. De voorgestelde aanpassing komt onvoldoende tegemoet aan de problemen, zoals deze zijn geïdentificeerd in onderzoek en in de bestuurlijke, financiële en juridische context:

1. Onvoldoende financiële compensatie voor tekorten, onder meer door te hoge eigenrisicodrempel

Allereerst biedt de aanpassing geen financiële oplossing. Gemeenten worden met deze aanpassing nog steeds slechts gedeeltelijk gecompenseerd voor hun tekorten. Meer in het bijzonder is de voorgestelde eigenrisicodrempel van minimaal 5% in minimaal drie van de laatste vier jaren nog steeds veel te hoog. Met deze drempel blijven gemeenten geconfronteerd worden met aanzienlijke tekorten, meer in het bijzonder de gemeenten met een relatief grote bijstandspopulatie.

Ter verduidelijking en illustratie: voor de jaren 2017-2023 heeft Den Haag na huidige vangnetregeling een totaal tekort van ongeveer 123 miljoen euro. Als de beoogde nieuwe regeling met terugwerkende kracht zou worden toegepast, zouden deze tekorten grotendeels blijven bestaan. In 2023 had Den Haag bijvoorbeeld een fors tekort op de BUIG van 17 miljoen euro. Nu dit neerkomt op 4,5% komt dit bedrag niet boven de nieuwe eigenrisicodrempel, terwijl het bedrag voor Den Haag wel aanzienlijk is.

2. Onvoldoende onderkenning van en tegemoetkoming aan geïdentificeerde problemen

Ten tweede komt de aanpassing onvoldoende tegemoet aan de problemen, zoals deze in onderzoek en bestuurlijke, financiële en juridische context zijn geïdentificeerd. Den Haag herinnert eraan dat de redenen voor deze aanpassing mede hadden moeten zijn:

- De aanzienlijke en structurele tekorten van gemeenten, waaronder Den Haag.
- Dat onderzoek aantoont dat de prikkelwerking van het model niet werkt zoals beoogd, dat er objectieve factoren zijn die samenhangen met de structurele tekorten en overschotten van gemeenten (zeker in het geval van Den Haag), en dat deze tekorten en overschotten slechts beperkt of nauwelijks door beleid en uitvoering kunnen worden verklaard (ook zeker in het geval van Den Haag).

- En dat bijvoorbeeld gemeente Den Haag nu al tien jaar hierover procedeert en er zijn diverse rechterlijke uitspraken geweest waaruit blijkt dat gemeenten volgens de Participatiewet en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur niet met onevenredige tekorten als gevolg van verdelingsproblemen mogen worden geconfronteerd.

De nu beoogde aanpassing van de vangnetregeling doet hieraan onvoldoende recht.

3. Geen breed draagvlak voor het besluit, zeker niet onder tekortgemeenten

Ten derde is er geen breed draagvlak voor het besluit, in ieder geval niet onder de tekortgemeenten die daadwerkelijk met de tekorten worden geconfronteerd. Deze wijziging van het vangnet is in november jl. voorgelegd aan de VNG-commissies PSI en Financiën. In beide commissies hebben de wethouders van de gemeente Den Haag, maar ook van diverse andere gemeenten, kenbaar gemaakt niet in te kunnen stemmen met het voorstel, juist gelet op de redenen zoals hiervoor genoemd. Den Haag staat hierin dus niet alleen.

Conclusie en verzoek te blijven aandringen voor een oplossing

De conclusie van het voorgaande is dat de beoogde aanpassing voor Den Haag en andere tekortgemeenten dus geen structurele en toereikende oplossing biedt. Grote gemeenten blijven ook na deze aanpassingen onevenredig benadeeld worden, omdat het tekort per inwoner bij grote gemeenten veel hoger ligt dan bij kleine gemeenten. Gelet verzoek ik daarom om in overleg met meerjarige tekortgemeenten, in het bijzonder Den Haag, wel te komen tot passende oplossing.